

HAINDRICH HELGA ANNA

A KERESZTNÉV MINT AZ IDENTITÁS SZIMBOLIKUS JELE KISEBBSÉGI KÖRNYEZETBEN

Nyelvtudományi Kutatóközpont, Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet

1. Bevezetés

A névválasztás, névhasználat és identitás kapcsolata kérdésének igen gazdag hazai és nemzetközi szakirodalma van. Jellemzően két- vagy többnyelvű, őshonos, illetve bevándorló kisebbségi csoportok névanyagát vizsgálták különböző szempontok szerint. Jelen dolgozat egy sváb/német etnikai identitású, magyar anyanyelvű, a román államnyelv hatása alatt élő nemzeti kisebbségi közösség névanyagát vizsgálja. A vizsgálattal igyekszem egyrészt feltárni kisebbségi helyzetben a keresztnévválasztás és az elnevezők, elnevezettek identitása közötti összefüggéseket, másrészt arra a kérdésre választ adni, hogy a dominánsan magyar anyanyelvű és nemzetiségű kisebbségi közösségben hol van a helye a névadásnak az identitáselemek rendszerén belül, a család- és keresztnév hol helyezhető el az identitáskritériumok rendszerében.

2. Az identitás elemei

2.1. Az etnikai, nemzeti és kisebbségi identitás definíciói

Az identitás többretegű fogalom: azonosságot, önazonosságot, öntudatot egyaránt jelent, s számos meghatározása lehetséges (a vonatkozó szakirodalomban fellelhető definíciók kritikai megközelítésére l. Aldrin 2016: 383–385). Balázs Géza a fogalom definiálásakor Taylor gondolatát idézi: „Az identitás azt jelenti, hogy: »kik vagyunk, 'honnan jövünk', a hátteret, amelyhez képest ízlésünk, vágyaink, véleményeink és várankozásaink értelmezhetővé válnak«” (Balázs 2011: 15). Az identitásnak különböző típusaival foglalkozik a pszichológia, a szociálpszichológia, beszélhetünk nemzeti, társadalmi, nyelvi, helyi, nemi, vallási, foglalkozási stb. identitásról. Napjainkban az identitás egyik jellemzője a változás: a korábban stabil vagy annak hit identitások gyorsan változnak, lecserélhetővé válnak (vö. pl. Balázs 2011: 13; Aldrin 2014: 393; Fălăuş–Todea 2017: 149). A felgyorsult társadalmi folyamatok hatására az identitás meglehetősen instabillá vált, Douglas Kellner így a *posztmodern identitás* terminust használja a jelenség megragadására. A posztmodern egyén elvegyül a tömegben, önazonossága mozaikszerűvé fragmentálódik (Kellner 1992: 152–160, vö. Veres 2005: 18–20; Rancz 2011: 27).

A kutatási terület jellegéből adódóan az egyéni identitás mellett fontos röviden kitérni a sokféle csoportidentitás közül az etnikai, nemzeti és kisebbségi identitás fogalmaira, azok szakirodalomban fellelhető meghatározásaira. Veres Valér az etnikai és kisebbségi identitásformák bemutatása során hivatkozik Nimmi Hutnik munkásságára, aki szociálpszichológiai megközelítésben definiálja az etnikai identitást, mely szerint az etnikai identitás az egyén önazonosságának, öntudatának részét képezi, mely a saját csoporthoz való tartozásból deriválódik (Veres 2005: 47). Az identitást meghatározó egyes elemek meggyengülhetnek, mások megerősödhetnek, ezáltal az etnikai identitás is folyamatosan változó. Az etnikai identitás megkonstruálásának módja annyiban különbözik más identitásokétól, hogy az azonosulás lehetséges keretei szigorúbbak és merevebbek. Például a nemzethez való tartozás egyik fontos feltétele az odatartozás akarása, amely az egyén személyes döntése; ezzel szemben az etnikai csoporthoz való tartozásnál az akarat nem játszik szerepet, oda beleszületik az ember (Bindorffer 2001: 27–30).

A nemzeti identitás egy olyan összetett, többdimenziós fogalom, amely magába foglalja a nyelvi sajátosságokat, érzelmeket és szimbolikát is, amely nem egyszerűsíthető le a nacionalizmus egyik megnyilvánulására sem (Smith 1991).

A nemzeti kisebbségek identitását jellemzően a kisebbség nemzetének identitásából vezetik le. Ezt a megközelítésmódot kérdőjelezi meg Bindorffer Györgyi és vele egyetértve Veres Valér, hiszen a kisebbségben élők identitására hat a „másik”, többségi nemzet jelenléte, befolyása, mely sajátos helyzetet teremt a nemzeti kisebbségekhez tartozók identitásának megélésében (Bindorffer 2001: 31; Veres 2005: 50). A nemzeti kisebbségek körében az identitás lényeges módosulásokon mehet át, hiszen esetükben a kultúrnemzeti identifikáció mellett megjelenik az állampolgári identifikáció is. (Veres 2005: 50–52)

Brubaker kifejezetten a közép- és kelet-európai poszt-socialista átalakulásban megfigyelt jelenségek alapján próbálja meghatározni a nemzeti kisebbség fogalmát; szerinte a kisebbségben élők identitása egy hárompólusú viszonyrendszerben vizsgálható, amely a nemzeti kisebbség, a nacionalizáló állam és a külső anyanemzet, anyaország között áll fenn (Brubaker 1996: 60–69, vö. Veres 2005: 52–54). Az elméletben könnyen elkülöníthető három identitásforma, az etnonemzeti identitás, a kisebbségi identitás és az állampolgári identitás a valóságban együttesen egy kollektív identitást alkot (Veres 2005: 54).

Kutatási területem történelmi múltjára való tekintettel az identitás/identitások vonatkozásában még egy megjegyzést szükséges tenni. A vizsgált terület népessége meghatározó részében sváb eredetű, melynek tagjai magukat napjainkban jobbra magyar nemzetiségűnek valló román állampolgárok. A kérdőív kitöltése során gyakran figyelhettem meg az adatközlők hezitációját a „Mi az ön nemzetisége?” kérdés kapcsán. S bár jellemzően már a magyar nemzetiséget jelölték meg többen, az A) kérdőívben található 7. és 8. kérdésnél (a 7. kérdés: „Ön szerint a következő tényezők mennyire fontosak a magyarsághoz tartozás szempontjából?”, illetve a 8. kérdés: „Ön szerint a következő tényezők mennyire fontosak a svábsághoz/németiséghez tartozás szempontjából?”) bizonyos adatközlők mindkét táblázatot kitöltötték. Szóbeli indoklásuk: „sovábok is vagyunk”.

Bindorffer Györgyi ezt a „svábok is vagyunk, magyarok is vagyunk” jelenséget nevezi kettős identitásnak. A kettős identitás egyszerre köti az egyént saját etnikai csoportjához, illetve ahhoz a tágabb magyar nemzeti környezethez, melynek évszázadok óta része. Ebben a speciális identitáskonstrukcióban az etnikai és a nemzeti azonosságtudat egyszerre van jelen. Megfigyelései szerint a kétféle identitás elemei jól megférnek egymás mellett, hiszen ezek kiegészítik egymást (Bindorffer 2003: 50–51).

Többynyelvű területen a nyelvválasztás aktusa is kifejezheti a beszélő nyelvi identitását, s ezzel párhuzamosan többynyelvű vagy kisebbségi helyzetben egy adott nyelvhez tartozó keresztnév választása is utalhat a személy identitására. A névválasztással alakíthatjuk saját identitásunkat, ahogyan például az asszonyok házasságkötéskor eldönthetik, hogy milyen nevet választanak maguknak. Újszülöttek esetében a szülők adnak nevet gyereküknek, ezzel hatással lehetnek a gyerek identitására, illetve lehetőséget kapnak saját identitásuk alakítására (vö. Aldrin 2011).

Egy adott név konnotációja révén a névviselő többletinformációt árulhat el magáról, illetve a hallgató olvashat, információt nyerhet a névviselőről pusztán keresztnéve alapján. „Mindenki tudja magáról is, másról is, hogy a név = (elő)jel” (Voigt 2011: 64). Ebben az értelemben még inkább fontossá válik a körültekintő névválasztás, s a gyermek nevének kiválasztásakor különböző szempontokat vehetnek figyelembe a szülők. Kisebbségi helyzetben a névválasztás aktusa azonban ennél még összetettebb folyamat, hiszen a szülőknek abban is dönteniük kell, hogy olyan típusú nevet választanak gyereküknek, amely utal identitására, vagy inkább ebből a szempontból „semleges” nevet adnak.

2.2. Név és identitás

A nemzeti és kulturális identitással foglalkozó szakirodalmi tételek közül emelem ki azokat, amelyek a munkám témájával szoros kapcsolatban állnak. Több szerző is hangsúlyozza, hogy a szülők a névadás folyamatát a különböző identitások létrehozására, megerősítésére használják fel, hiszen az egyén neve adott körülmények között utal annak identitására, ugyanakkor esetenként a nevek fontos szerepet játszanak az identitás megtartásában (vö. Aldrin 2011, 2016; Straszer 2012; Duchaj–Ntahirageza 2017: 337; Fălăuş–Todea 2017: 155). Korábbi kutatások szerint a személynevek, közülük pedig elsősorban a családnevek működnek etnikai szimbólumokként (vö. Farkas 2015; Takács 2018; a téma kommunikációelméleti megközelítéséről I. Takács 2017), ugyanakkor egy adott közösségben a keresztnévek is be tudják tölteni ezt a „szerepet”.

Az emigráns kisebbségben élő magyarok névadására jellemző, hogy tudatosan élnek a választott keresztnév identitásjelölő erejével. A többségi környezethez fűződő viszonyuk, asszimilációs törekvéseik, illetve identitástudatuk erős befolyással bír névválasztásukra. A vizsgálatok megállapítják, hogy jellemzően az első generáció névadói adnak gyakrabban magyar vagy a magyar kultúrához kötődő keresztnéveket, míg a második generáció tagjainak névválasztására a magyar nevektől való elfordulás jellemző (Zelliger 2007; Illés-Molnár 2010; Szabó T. 2010).

A határon túli őshonos kisebbségek névválasztási gyakorlatában is megfigyelhető, hogy a szülők nemzeti identitása befolyással van névválasztásukra (vö. pl. Rus-Fodor 2008; Balla 2009; Rancz 2009). Rancz felső-háromszéki kutatása kapcsán hangsúlyozza, hogy az utóbbi években növekedett a magyaros nevek száma, illetve a névadási szempontok rendszerén belül fontos szemponttá vált a név magyar eredete (Rancz 2009: 24). A kisebbségben élő magyar névadók számára fontos a nemzeti identitás és a hagyományok őrzése, hogy magyar keresztnévet adjanak gyerekeknek, illetve a névadók egy része figyel arra is, hogy a választott név ne rendelkezzen államnyelvi metanyelvi párral (vö. Vörös 1997: 138, Balla 2009: 13).

Bár az őshonos és a migráns kisebbségek nyelvi és kulturális helyzete sok vonatkozásban eltér egymástól (vö. Zelliger 2007), a keresztnév identitásjelölő szerepének tudatos „használata” mindkét típusú közösség névválasztási gyakorlatára jellemző. A magyaros, illetve a magyar kultúrához köthető nevek választásával a névadók saját és gyermekük sajátos identitását, a környezethez képest eltérő identitástudatukat fejezhetik ki.

3. A kérdőíves felmérés és az eredmények bemutatása

3.1. Településtörténeti adatok

Kutatásomat a romániai Szatmár megye három sváb eredetű településén végeztem (Csanáros, Kálmánd, Mezőfény), melyek Románia északnyugati részén található, közel a magyar országhatárhoz. A kutatópontok kiválasztása során figyelembe vettem a települések eredetét, földrajzi elhelyezkedésüket, etnikai összetételüket, így három szomszédos községet választottam, melyek egy tájegységbe tartoznak, egymással és Nagykárolyal szomszédos települések, hasonló lélekszámúak, illetve sváb eredetűek.

A történelmi események, változások nagyban befolyásolták Szatmár vármegye településeinek életét. A török hódoltság időszakában gyakran folytak harcok a vármegye területén, a tatár és a török csapatok többször feldúlták a vidéket. A nehéz terhek és bizonytalan életkörülmények miatt sokan elmenekültek, mások életüket veszítették (bővebben I. Vonház 1931/1997: 202). A szatmári béke megkötése után Károlyi Sándor egyik legfontosabb feladatának tartotta, hogy benépesítse birtokait. Az első telepítésre 1712-ben került sor, ekkor Károlyi Sándor két ügynököt küldött, akik Baden-Württemberg és Oberschwaben területről gyűjtötték össze a vállalkozókat. A telepések az új hazában is ragaszkodtak hagyományaikhoz, zárt közösségben éltek, valószínűleg ennek is köszönhető, hogy több mint száz évig sikerült megőrizniük anyanyelvüket. Ma már csak pár idős ember ismeri a sváb nyelvet, de ők sem használják egymás között a mindennapi kommunikációban. Bár a nyelvcsere rég átesett a közösség, a közös eredet nem merült feledésbe, igen sokan vallják magukat büszkén svábnak, vagy ahogy ők mondják: sovábnak.

3.2. A kérdőíves vizsgálat módszertana

Az adatokat kérdőíves módszerrel gyűjtöttem, mintavételi egységnek a családot tekintem; a nukleáris családmódel keretében a család tagja a férj, a feleség, illetve a még fiatalokú vagy egyedülálló gyermek.¹ A kérdőívet tehát csak szülők töltötték ki, akik már választottak nevet. A kutatás során a valószínűségi mintavételi eljárások közül a rétegzett mintavétel módszerét alkalmaztam (ennek előnyeiről I. Babbie 2008: 212; Fóris 2008: 132).

A kérdőív két különálló részből állt: az A) kérdőív az adatközlő demográfiai adataira kérdezett rá, illetve az identitásjelölő faktorok rendszerén belül bizonyos származási és kultúrnemzeti identitásjelölő elemek súlyára, egymáshoz viszonyított fontosságára. A B) kérdőív az apa demográfiai adataira, a gyerek keresztnévére, valamint a névválasztás mögött meghúzódó motivációs tényezőkre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Az adatközlőnek annyi B) kérdőívet kellett kitölteni, ahány gyereke van, ez indokolta a kérdéscsoportok szétválasztását. A 123 adatközlő 123 A) és 199 B) kérdőívet töltött ki.

A kérdőív összeállításakor figyelembe vettem Raátz Judit a jelenkori névadási motivációk vizsgálatára összeállított kérdőívet (Raátz 2012), Rancz Teréz Felső-Háromszéken végzett kutatásához készített kérdőívet (Rancz 2009), valamint Emilia Aldrin Svédországban, többnyelvű családok körében végzett kutatását (Aldrin 2011).

Jelen vizsgálatban a kérdőívben szereplő kérdéseknek, illetve eredményeknek csupán egy kis szeletét mutatom be: az A) és a B) kérdőívben 3-3 kérdést emelek ki, melyek lehetőséget nyújtanak arra, hogy a névválasztó nemzetisége és a keresztnév identitásjelölő szerepének „kiaknázása” közötti összefüggéseket vizsgáljuk, például a válaszadó nemzetisége és a kérdőívben választott néveredet, a név románra fordíthatóságának kérdése szerinti összefüggések feltérképezése. Az A) kérdőívben szereplő zárt kérdésekkel pedig adatokat gyűjtöttem a keresztes családnév identitásfaktorok rendszerén belüli súlyáról. Ezáltal vizsgálhatóvá válik, hogy a különböző identitáskritériumok között a név hol helyezhető el; például a magyar nyelvhasználat, a nemzeti ünnepek megünneplése, a nemzeti szimbólumok tisztelete, a magyar család- és keresztnév, a magyar-román kettős állampolgárság kérelmezése egymáshoz viszonyítva milyen súllyal bírnak az identitásfaktorok rendszerében.

3.3. A kérdőíves vizsgálatok eredményei

A továbbiakban a kérdőívben azokat a kérdéseket emelem ki és vizsgálom meg, amelyek összefüggéseket mutathatnak a névválasztó nemzetisége és a keresztnév lehetséges identitásjelölő funkciójának felhasználása között.

---

¹ A kérdőívet 2015 folyamán töltötték ki az adatközlők, melynek eredményeit a 2019-ben megvédett, kéziratban meglévő doktori disszertációmban dolgoztam fel, melynek címe *Keresztnévtörténeti és szocioonomasztikai vizsgálatok Nagykároly környéki sváb eredetű településeken*. Jelen tanulmány a disszertáció egyik fejezetének javított és átdolgozott változata.

3.3.1. A választott név eredete és a névválasztó nemzetisége közötti összefüggések

Az 1. táblázat a név jellegével, eredetével kapcsolatos kérdés eredményeit mutatja be. Az adatközlőknek meg kellett jelölniük, hogy névválasztáskor milyen eredetű nevet adtak gyerekeiknek. Esetenként persze a név valós és a névválasztó által vélt eredete nem egyezik meg, pl. szép magyar névnek tekintik sokan a *Mária*, *Erzsébet*; *István*, *József* neveket. A vizsgálat eredményeinek hitelességét azonban ez nem kérdőjelezi meg, hiszen ezek a magyar nyelvhez és kultúrához kötődő nevek a közösségben.

	magyar		sváb		roma	
	válasz	%	válasz	%	válasz	%
A név régi magyar	6	4,1	2	4,3	0	0,0
A név magyar	57	39,0	3	6,6	7	100,0
A név német/sváb eredetű	6	4,1	5	10,9	0	0,0
A név román eredetű	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A név más idegen nyelvből származó	1	0,7	2	4,3	0	0,0
Nem volt szempont	75	51,4	34	73,9	0	0,0
Egyéb	1	0,7	0	0,0	0	0,0

1. táblázat: Az adatközlők nemzetisége és a kérdőívben választott néveredet szerinti kapcsolat

A választott név eredete eltérő fontossággal bír a különböző nemzetiségű szülők körében, jellemzően nem ez az egyik legfontosabb szempont a névválasztás során (az egyes csoportok létszámai eltérőek, a roma adatközlők vannak a legkevesebben, így náluk az eredmények esetlegesnek is tekinthetők).

A magyar nemzetiségű adatközlők 43,1%-a szerint a választott keresztnév régi magyar vagy magyar eredetű név legyen, s a válaszadók csupán 4,1%-a ad német eredetű nevet gyerekeiknek. A sváb nemzetiségű adatközlők 10,9%-a német eredetű, és ugyanennyi válaszadó magyar eredetű nevet választ. A roma nemzetiségű válaszadók 100%-a szerint magyar eredetű legyen a keresztnév. Tehát a magyar és roma nemzetiségű szülők inkább magyar, a sváb nemzetiségűek pedig inkább német eredetű vagy német nyelvi közvetítésű nevet adnak gyermekeiknek, ha a névválasztás során figyelembe veszik a név eredetét.

Az erdélyi magyarok körében fontos névválasztási szempont lehet, hogy a név ne legyen lefordítható románra, hiszen a romániai anyakönyvezési folyamatban bevett gyakorlattá vált, hogy a magyar nemzetiségű gyermek nevét, ha az rendelkezik román metanyelvi párral, román nyelven jegyzik le, ezáltal az adott személy neve minden hivatalos dokumentumában román nyelven jelenik meg

(vö. Rancz 2009: 20). Ha abból indulunk ki, hogy a család- és keresztnév etnikai jegyeket is hordozhat, akkor az anyanyelvtől eltérő nyelvű névhasználatra irányuló törekvés a személy identitásának megváltoztatását célzó tevékenységként is értelmezhető (Vančo 2013: 105). Minden nemzetiségi csoportban az adatközlők túlnyomó többsége (közel 80%-a) szerint nem volt szempont a név románra fordíthatósága. A magyar adatközlők 17,9%-a, a svábok 21,7%-a és a romák 14,3%-a szerint fontos vagy jó, ha a választott keresztnév nem fordítható le románra. Bár a nemzetiségi csoportok számarányai között kisebb eltéréseket láthatunk, számottevő különbség nincs ebből a szempontból. Kiemelendő, hogy a magyar nemzetiségűek 6,8%-a szerint jó, ha a keresztnév lefordítható románra, hiszen adatközlők elmondásai szerint így a későbbiekben könnyebb „boldogulni” a többségi román társadalomban.

A kérdőívben arra is kitértem, hogy a család- és keresztnév eredetbeli illeszkedését mennyire veszik figyelembe névválasztáskor. A Nagykároly környéki családnévanyag jelentős hányada német eredetű. A magyar nemzetiségű válaszadók 27,9%-a szerint nagyon fontos, illetve fontos a család- és keresztnév eredetbeli illeszkedése. A sváb adatközlők csupán 6,5%-a tartotta fontosnak ezt a névválasztási szempontot, a roma adatközlőknek pedig 42,9%-a.

Tehát a fent bemutatott három névválasztási szempont közül az adatközlők leginkább a név – vélt vagy valós – eredetét veszik figyelembe az elnevezéskor, élve a név identitáskifejező funkciójával (vö. Aldrin 2009: 88–89). Ugyancsak ennél a szempontnál figyelhető meg szorosabb összefüggés a névválasztó nemzeti, etnikai identitása és a választott név eredete között.

3.3.2. A név helye az identitásjelző kritériumok rendszerében a vizsgált közösségekben

A továbbiakban a különböző nemzeti identitásjelző kritériumok szerepét és egymáshoz viszonyított fontosságát mutatom be, kiemelve a név súlyát az eredet- és kultúrnemzeti identitáskritériumok rendszerében.

Az A) kérdőív 7., 8. és 9. kérdése alapján végzem el a vizsgálatot. A válaszolók a különböző nemzeti identitáskritériumokat az alapvetően fontostól az egyáltalán nem fontosig terjedő ötfokú Likert-skálán értékelhették, a következő kérdésfeltevéssel: „Ön szerint a következő tényezők mennyire fontosak a magyarsághoz tartozás szempontjából?” A közösség eredetére, nyelvi és kisebbségi helyzetére való tekintettel nemcsak magyar viszonylatban fogalmaztam meg a kérdést, hanem a svábsághoz/németséghez, illetve a románsághoz tartozást mint alternatívát is feltüntettem a kérdőívben. Az adatközlők dönthették el, hogy mely, illetve hány táblázatot töltenek ki.

A 2. összesítő táblázat a magyar identitásfaktorokkal kapcsolatos adatokat tartalmazza, az utolsó oszlopban az adatok átlagai láthatók félkövérrel szedve.

	Nem fontos	Kissé fontos	Közepesen fontos	Fontos	Nagyon fontos	Átlag
Legyen magyar az anyanyelve	0,0	0,9	0,9	39,8	58,4	4,5
Beszéljen magyarul	0,0	0,0	0,0	34,0	66,0	4,6
Legyen magyar állampolgár	45,1	8,8	20,6	14,7	10,8	2,3
Nevelkedjen magyar családban	6,8	1,0	8,8	46,1	37,3	4,0
Járjon magyar iskolába	3,9	0,0	10,8	35,3	50,0	4,2
Tanulja a magyar nyelvet	0,0	1,0	3,9	38,2	56,9	4,5
Érezze magáénak a magyar kultúrát, irodalmat, művészetet	1,9	10,8	22,5	33,4	31,4	3,8
Tartsa meg a magyar nemzeti ünnepeket	5,9	20,6	30,4	33,3	9,8	3,2
Ismerje a magyar nép történetét	1,9	17,7	28,4	38,2	13,8	3,4
Legyenek magyar barátai	3,9	2,9	12,8	51,9	28,5	3,9
Legalább az egyik szülő magyar legyen	4,9	1,9	12,8	32,4	48,0	4,1
Mindkét szülő magyar legyen	9,9	8,9	21,8	25,7	33,7	3,6
Tartozzon magyar szertartási nyelvű egyházhoz	0,0	0,0	3,9	48,0	48,1	4,4
Tartsa magát magyarnak	1,9	1,0	5,9	30,4	60,8	4,4
Legyen büszke magyarságára	1,0	1,9	10,8	31,4	54,9	4,3
Tiszteltje a magyar nemzeti szimbólumokat	1,0	3,9	24,5	46,1	24,5	3,8
Magyar legyen a családneve	32,3	17,6	26,5	12,7	10,9	2,5
Magyar legyen a keresztnéve	27,5	8,8	24,5	16,7	22,5	2,9
Legyen magyar-román kettős állampolgár	46,1	9,8	20,6	16,7	6,8	2,2

2. táblázat: A név súlya a magyar nemzeti identitáskritériumok rendszerében (%)

Az adatközlők a magyar nemzeti identitás legfontosabb elemének az adatok átlagai szerint a magyar anyanyelvet és nyelvhasználatot, valamint az önbesorolást tekintik (vö. Rancz 2009: 21). Az érzelmi tényezők (tartsa magát magyarnak, legyen büszke magyarságára) átlaga is közel áll a fentiekhez: 4,4 és 4,3-as átlaggal szerepelnek. Az identitás megtartásában, formálásban szerepet játszó intézmények is fontos tényezőnek bizonyulnak, például a magyar szertartási nyelvű egyházhoz való tartozás (4,4), magyar iskolába járás (4,2).

A kultúrnemzeti identitáskritériumok (pl. iskolázás, kultúra, szimbólumok, magyar szertartási nyelvű egyházhoz való tartozás) kiemelt szerephez jutnak, ugyanakkor az eredetkritériumok (pl. származás, magyar családban nevelkedés) is fontosak az adatközlők nagy többsége szerint. Az állampolgárság kritériumait (pl. magyar állampolgárság, magyar-román kettős állampolgár) kevés adatközlő tartotta fontos identitásmeghatározó tényezőnek. A személynevek közül az adatközlők a keresztneveket fontosabb identitáskritériumnak tartják, mint a családneveket; a megkérdezettek közel 40%-a a keresztnévet fontos, illetve nagyon fontos faktornak tartja, a családnevek esetében ez az arány 23%.

A 3. táblázat a sváb/német identitásfaktorokkal kapcsolatos adatokat mutatja be:

	Nem fontos	Kissé fontos	Közepesen fontos	Fontos	Nagyon fontos	Átlag
Legyen sváb/német az anyanyelve	41,0	20,5	20,5	15,4	2,6	2,1
Beszéljen svábul/németül	7,7	25,7	33,3	25,6	7,7	3,0
Legyen német állampolgár	79,5	12,8	5,1	0,0	2,6	1,3
Nevelkedjen sváb/német nemzetiségű családban	17,9	15,4	7,7	30,8	28,2	3,3
Járjon német iskolába	30,8	15,4	15,4	30,7	7,7	2,6
Tanulja a német nyelvet	5,1	0,0	20,6	41,0	33,3	3,9
Érezze magáénak a sváb/német kultúrát, irodalmat, művészetet	2,6	15,4	41,0	25,6	15,4	3,3
Tartsa meg a hagyományos sváb ünnepeket	2,6	5,1	17,9	36,0	38,4	4,0
Ismerje a sváb nép történetét	5,1	17,9	23,1	43,6	10,3	3,3
Legyenek német barátai	23,1	23,1	35,9	12,8	5,1	2,5
Legalább az egyik szülő sváb/német nemzetiségű legyen	12,7	10,3	10,3	28,2	38,5	3,6

	Nem fontos	Kissé fontos	Közepesen fontos	Fontos	Nagyon fontos	Átlag
Mindkét szülő sváb/német nemzetiségű legyen	20,5	23,1	25,6	7,7	23,1	2,8
Tartsa magát svábnak/németnek	5,1	2,6	12,8	25,6	53,9	4,2
Legyen büszke svábságára/németségére	0,0	0,0	10,3	30,8	58,9	4,4
Legyen német a családneve	23,1	20,5	33,3	18,0	5,1	2,6
Legyen német a keresztnéve	38,5	20,5	23,0	18,0	0,0	2,2

3. táblázat: A név súlya a sváb/német nemzeti identitáskritériumok rendszerében (%)

Az identitáskritériumok közül itt is az egyik legfontosabb az önbesorolás, illetve a csoporthoz való tartozás büszke felvállalása. A magyar nemzeti identitással szemben a sváb/német identitásban a sváb/német anyanyelv és nyelvhasználat nem meghatározó komponens. Az adatközlők szerint az eredetkritériumoknak van kiemeltebb szerepük az identitás megkonstruálásában és megőrzésében, illetve a kultúrnemzeti kritériumok közül meghatározó komponens a hagyományos sváb ünnepek megtartása. A személynevek közül a családnevek bizonyulnak fontosabb identitásfaktornak, az adatközlők 23%-a szerint fontos, illetve nagyon fontos identitáskritérium, a keresztnévek kisebb súlyt kapnak, az adatközlők 18%-a tartja fontos kritériumnak. A családneveknél megjelenő magasabb számarány összefüggésben áll az eredetkritériumok fontosságával, hiszen a családnév az, ami a felmenőktől öröklődve utal/utalhat az egyén származására.

A 4. táblázat – az összehasonlítást megkönnyítendő – magyar és sváb/német vonatkozásban mutatja be az identitáskritériumokra vonatkozó átlagokat.

	Átlag	Átlag	
Legyen magyar az anyanyelve	4,5	2,1	Legyen sváb/német az anyanyelve
Beszéljen magyarul	4,6	3,0	Beszéljen svábul/németül
Legyen magyar állampolgár	2,3	1,3	Legyen német állampolgár
Nevelkedjen magyar családban	4,0	3,3	Nevelkedjen sváb/német nemzetiségű családban
Járjon magyar iskolába	4,2	2,6	Járjon német iskolába
Tanulja a magyar nyelvet	4,5	3,9	Tanulja a német nyelvet

Érezze magáénak a magyar kultúrát, irodalmat, művészetet	3,8	3,3	Érezze magáénak a sváb/német kultúrát, irodalmat, művészetet
Tartsa meg a magyar nemzeti ünnepeket	3,2	4,0	Tartsa meg a hagyományos sváb ünnepeket
Ismerje a magyar nép történetét	3,4	3,3	Ismerje a sváb nép történetét
Legyenek magyar barátai	3,9	2,5	Legyenek német barátai
Legalább az egyik szülő magyar legyen	4,1	3,6	Legalább az egyik szülő sváb/német nemzetiségű legyen
Mindkét szülő magyar legyen	3,6	2,8	Mindkét szülő sváb/német nemzetiségű legyen
Tartozzon magyar szertartási nyelvű egyházhoz	4,4	-	-
Tartsa magát magyarnak	4,4	4,2	Tartsa magát svábnak/németnek
Legyen büszke magyarságára	4,3	4,4	Legyen büszke svábságára/németségére
Tiszteltje a magyar nemzeti szimbólumokat	3,8	-	-
Magyar legyen a családneve	2,5	2,6	Legyen német a családneve
Magyar legyen a keresztnéve	2,9	2,2	Legyen német a keresztnéve
Legyen magyar-román kettős állampolgár	2,2		

4. táblázat: A magyar és német identitáskritériumok átlaga a kérdőívek eredményei alapján

A 4. táblázat bizonyos soraiban a német oszlopban nincsenek adatok. Ezek olyan itemek, melyek a közösségben csak a magyar identitás vonatkozásában értelmezhetők, pl. Legyen magyar-román kettős állampolgár.

Mind a magyar, mind a sváb/német csoportban az egyik legfontosabb identitáskritérium az önbesorolás, illetve a kisebbségi csoporthoz való tartozás felvállalása. A magyar identitástudat kiemelten fontos része a magyar anyanyelv és nyelvhasználat, mely a sváb/német csoportban a kevésbé fontos tényezők közé tartozik. Mindkét csoportban magas átlagszámmal szerepel a magyar, illetve a német nyelv tanulása. A sváb/német identitáskritériumok között fontos szerepe van a hagyományos sváb ünnepek megtartásának, a magyar csoportban ez egy kevésbé fontos tényezőnek bizonyult. Összefoglalva a magyar identitáskritériumok rendszerében a kultúrnemzeti identitásfaktorok foglalnak el kiemelt szerepet, a sváb/német identitáselemek között pedig az eredetkritériumoknak

van fontosabb szerepük. Mindezek az eredmények szoros összefüggést mutatnak a vizsgált közösség eredetével, az őket érő nyelvi és kulturális hatásokkal. A közösség életében a mindennapokban használt nyelvek közül (magyar, román) a magyar a kultúra nyelve. A településeken magyar nyelvű az oktatás, magyar irodalmat, történelmet tanulnak a fiatalok, ezáltal ismerik a magyar nemzeti ünnepeket, melyek megünneplésére szervezett iskolai vagy közösségi keretek között kerül sor. A közösség tagjai magyar televíziót néznek, magyar rádióműsort hallgatnak, ismerik az aktuális anyaországi politikai, kulturális eseményeket, élő, aktív kapcsolatot tartanak az anyaországi magyarokkal. Így érthető, hogy a magyar identitáskritériumok között a kultúrnemzeti faktorok a hangsúlyosabbak.

A sváb/német identitáselemeknél pedig a közös eredet, annak ismerete és büszke vállalása kap fontos szerepet. A közösség tagjai megélik „svábságukat”, megtartják a hagyományos sváb ünnepeket, hagyományos sváb ételeket fogyasztanak, a térségben található sváb eredetű települések közös ünnepeket tartanak, pl. strudlifesztivál, fúvóstalálkozó, így erősítve a közös sváb identitást. Csanálosan például egy helyi kezdeményezés révén összegyűjtötték a közösségben használt házneveket, melyeket kiírtak az adott ház homlokzatára megőrizve ezáltal a feledéstől. A helyi iskolákban ugyan tanulnak németül a diákok, de a németet mint idegen nyelvet tanítják, a német irodalmat, történelmet, kulturális ismereteket nem oktatják. A vizsgált közösségre a sváb/német identitás vonatkozásában inkább a hagyományörzés, a közös múltra való emlékezés attitűdje jellemző, ezért is kaphatnak ilyen fontos szerepet az eredetkritériumok a sváb/német identitáselemek között.

3.3.3. A névsorrend kérdése

A történeti és a szinkrón névkontaktológiai vizsgálatok egyaránt bemutatják, hogy a kisebbségi közösségek gyakran a formális vagy akár informális szinten is a többségi nyelv szabályai szerinti névsorrendet használják (történeti vonatkozásban l. pl. Szilágyi-Kósa 2013: 162; N. Fodor 2015: 166; Slíz 2017: 150, szinkrón kutatásokra l. pl. Fercsik 2004: 59; Vörös 2005: 210, 2007b: 193; Lanstyák 2013: 59). A szlovákiai magyarokra a kettős névhasználat jellemző: a hivatalos, formális szinten a szlovákos névformák dominálnak, a névsorrend keresztnév + családnév. A nem hivatalos, informális diskurzusokban magyar nyelvhasználatnál a magyaros névformák kerülnek előtérbe, ekkor a családnév + keresztnév a sorrend (Bauko 2012: 45).

Az identitásfaktorok rendszerében érdemes megvizsgálni, hogy a magyar kisebbségi identitású személyek milyen mértékben alkalmazkodnak névhasználatukban a többséghez. A román nyelvben a névsorrend a keresztnév + családnév, tehát a magyaros vagy romános névsorrend használata a kisebbségi magyar identitás sajátosságára mutathat rá. A kérdőívben „Ön milyen sorrendben használja a nevét, ha egy román anyanyelvű személynek mutatkozik be?” zárt kérdés tettem fel. Az adatközlők túlnyomó többsége, 94,3%-a családnév + keresztnév sorrendet használ, ha román anyanyelvűvel közli nevét. Ugyancsak a magyaros névsorrend használatának dominanciáját mutatta ki Rancz Teréz is

Felső-Háromszéken; adatai szerint a megkérdezettek 77,5%-a magyaros névsorrendet használ román anyanyelvű személlyel folytatott diskurzusban (Rancz 2009: 23).

3.3.4. A hivatalos névviselés és a mindennapi névhasználat eltérései

A romániai magyarok névhasználatára és névválasztására – akárcsak a többi őshonos kisebbségi közösségben – hatással van a magyar–román kétnyelvű környezet, hiszen a kisebbségi helyzetben élők névanyagát kontaktushatások érik. Ezek a kontaktushatások „az anyaországitól eltérő névélettani jelenségeket” hoznak felszínre (Vörös 2004: 367).

Kérdés, hogy a kétnyelvű környezet, illetve az államnyelv (a mi esetünkben a román) mennyire és milyen formában hat a dominánsan magyar anyanyelvű közösség hivatalos névviselésére és névhasználatára, milyen különbségek vannak a hivatalos névviselés és a mindennapi névhasználat között. Hivatalos névviselésen, illetve hivatalos névformán a hivatalosan megállapított, állami anyakönyvben szereplő névformát és annak használatát értem. A mindennapi névhasználatához pedig az informális beszédhelyzetben használt keresztnévforma tartozik, ami az őshonos kisebbségi magyarság esetében jellemzően a keresztnév anyanyelvi, magyar nyelvi formája. Forrásul a B) kérdőív 8. és 9. kérdéseire kapott válaszokat használok fel. A kérdések: Hogyan van gyermeke keresztnéve bejegyezve a hivatalos papírjaiban? (pl. buletinben); Milyen keresztnévet használ a mindennapi életben? (pl. a buletinben Müller Francisc van írva, de mindenki Ferenc-nek szólítja).

Az államnyelv, illetve a közösségben élő személyek kétnyelvűségének hatása a névanyagban fellelhető kontaktusjelenségek mentén érhető tetten. Fontos kiemelni, hogy ezek a kontaktusjelenségek jellemzően hivatalos, formális szinten élő jelenségek. A hivatalosan anyakönyvezett névformák a kommunikációs aktusban eltérő változatban is használatosak lehetnek, a névviselés és a névhasználat között eltérések mutatkozhatnak (Bauko 2015: 100). Kérdés, hogy a romániai magyaroknál milyen mértékben figyelhető meg a kettős személynévhasználat. A terminus a család- és keresztnévnek kétféle alakváltozatban való használatát jelöli (Bauko 2015: 100), tehát a hivatalos, formális szinten, gyakran írásban az államnyelvi névformák használata jellemző, a nem hivatalos, informális szinten pedig a magyaros névformák dominálnak. A jelenség a bevándorló és az őshonos magyar kisebbségeknél egyaránt megfigyelhető (vö. pl. Kontra 1999: 109, Vörös 2007a, Szabó Mihály 2002, Szabó T. 2010, Bauko 2013, 2015). A vizsgálati szempont jellegéből adódóan kiemelten fontos a nevek írásmódja, ezért az adatközlők által feltüntetett formában közlöm a névpéldákat.

A kétnyelvűség megléte automatikusan felveti a nevek lefordíthatóságának igen összetett és problematikus kérdéskörét, melynek bemutatása szétfeszítené e tanulmány kereteit (e kérdéstről I. J. Soltész 1967, 1979: 118–123; Hajdú 2003: 143–145; Vermes 2005a, 2005b; Farkas 2007, 2009; Horváth 2008; Rihmer 2008 stb.). Esetünkben két, részben eltérő megközelítést érdemes kiemelni. J. Soltész Katalin szerint a tulajdonnév lefordítása során más nyelv eszközeivel

nevezzük meg ugyanazt az egyedi denotátumot (1967: 281). A tulajdonneveket jelentésstruktúrájuk alapján három fő típusra lehet felosztani, ez határozza meg, hogy miképpen lehet őket lefordítani. Számunkra a keresztnevek szempontjából az első csoportnak van kiemelt fontossága: a jelneveknek. Ezeknek nincs közszoói jelentésük, ezért fordításukról nem beszélhetünk ugyanolyan értelemben, mint a közszoavaknál. Sok névnek megvan a megfelelője más nyelvekben, amellyel helyettesíthető, ha arra szükség van. Fordítás helyett tehát ezekben az esetekben helyettesítéssel élhetünk (J. Soltész 1967: 281). Hajdú Mihály hangsúlyozza, hogy különösen a keresztneveket nem fordítjuk le és nem is helyettesítjük, még akkor sem, ha van jelentésük, pl. *Konstantin ~ Szilárd* (Hajdú 2003: 144–145). Ezt az elvi megközelítést a Kárpát-medencei határon túli magyarok a mindennapi kommunikációjuk során gyakran felülírják, amikor beszédhelyzettől függően használják nevük „hivatalos” államnyelvűsített vagy anyanyelvi formáját (vö. pl. Vörös 2005: 206, Bauko 2012: 43).

A kérdőívek eredményei alapján a válaszolók 85,3%-a szerint gyereküknek ugyanaz a névforma van bejegyezve a hivatalos irataiba, amit a mindennapokban használ. Tehát ezekben az esetekben a hatóságok nem „államnyelvűsítették” az adott keresztnevet, hanem azt magyaros, esetenként más idegen – de nem román – formában anyakönyvezték (pl. *Ábel, Áron, Gellért, Krisztofer, Márk, Máté; Enikő, Éva, Keathy, Kincső, Kitty, Krisztina*). Az adatközlők 1,9%-a a mindennapi névhasználatra vonatkozóan gyereke becenevét adta meg. (Utólag újra elolvassa a kérdést valóban nem volt egyértelmű a megfogalmazás, a zárójelben feltüntetett példa azonban valamennyire segítette az értelmezést, az adatközlők többségének nem okozott gondot az értelmezés.) Példák az anyagból (zárójelben a hivatalos forma): *Istvánka (István); Móni (Mónika)*. Ezek a nevek is magyaros formában lettek anyakönyveztve, így ők is a fent említett csoportba tartoznak. Ezzel 87,2%-ra emelkedik azon válaszok aránya, mely szerint a hivatalos névviselés és névhasználat megegyezik és magyardomináns.

A másik csoportba a névviselés és névhasználat vonatkozásában valamilyen eltérést mutató nevek, illetve válaszok tartoznak (12,8%). Ezen keresztnevek nyelvi alkatát megváltoztatták az anyakönyvezés során; kétféle módot különíthetünk el. 1. A nevet annak másik nyelvbéli – tehát román – metanyelvi párjával adják vissza. A metanyelvi névpár terminust Vörös Ferenc vezette be, definíciója szerint ezek a nevek magyar és szlovák – esetünkben magyar és román – viszonylatban kisebb-nagyobb alaki eltérést mutatnak, etimológiailag általában közös forrásnyelvi alakra mennek vissza. Nyelvenkénti alaki eltéréseik különféle hangváltozásokkal magyarázható (Vörös 2007b: 195). Példák a névanyagból: *Ernö – Ernest, Ferenc – Francisc, Imre – Emeric, János – Ioan, István – Ștefan*, illetve *Anasztázia – Anastasia, Mária – Maria, Kornélia – Cornelia*. 2. A másik csoportba a helyesírás szintjén megragadható változásokon átesett nevek sorolhatók, amelyeket az anyakönyvezés során „államnyelvűsítettek”. Ekkor megváltozik a név írásképe, az eredeti hangalak lényegében megmarad, de az ékezetek elmaradnak, pl. *Janos, Krisztian, Mark, Otto, Tihamer; Tunde*. A román metanyelvi párral „helyettesített” nevek vannak többségben.

A kérdőívek eredményei alapján az esetek többségében a hivatalos névviselés és a névhasználat megegyezik; a bizonyos eltéréseket mutató nevek aránya csupán 13%-hoz közelít, ekkor a metanyelvi párral való felcserélés a jellemző. Bár az adatok alacsony száma miatt messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le, a magyaros formában, a magyar nyelv helyesírási szabályai szerint bejegyzett nevek magas száma összefüggésben állhat a politikai légkör változásával, a névviselést szabályozó törvények mellett megjelenő, megengedő jellegű kiegészítések hatásával. A Nagykároly környéki közösségben bár jelen van a kettős személynévhasználat, de az adatok alapján csupán a névviselők kisebb számánál figyelhető meg.

4. Záró gondolatok

A kérdőívek eredményei alapján is kirajzolódik, hogy a névadó közösséget az anyaországihoz hasonló globális hatások érik (vö. Raátz 2005). A vizsgált közösségben a földrajzi elhelyezkedés még inkább felerősíti a kisebbségek vonatkozásában erős anyaországi minta hatását, ezáltal is erősítve magyarságtudatukat. A név mint identitásjelölő elem „felhasználása” különböző módokon valósul meg a Nagykároly környéki névadó közösségben. A kérdőívek eredményei szerint a keresztnév eredetét gyakrabban veszik figyelembe a névválasztás során, mint a név románra fordíthatóságát, valamint a család- és keresztnév eredetbeli illeszkedését. Egy adott eredetű keresztnév választásával az elnevezők nemcsak kifejezhetik saját és gyerekeik identitását, hanem újraalkothatják, megerősíthetik azt.

A magyar nemzeti identitásfaktorok legfontosabb komponense az önbesorolás és a magyar anyanyelv, utána a kultúrnemzeti identitáskritériumok következnek. A sváb nemzeti identitás legfontosabb összetevője ugyancsak az önbesorolás, illetve a csoporthoz való tartozás büszke vállalása, mindemellett az eredetkritériumoknak van fontosabb szerepük. Az identitáskritériumok rendszerében a család- és keresztnév visszafogottabb hangsúlyt kap. A személynevek közül a magyar nemzeti identitásfaktorok rendszerében a keresztnévnek van nagyobb súlya, a sváb/német nemzeti identitásfaktorok körében pedig a családnévnek.

A mindennapi névhasználat magyardomináns, az adatközlők többsége román nyelvi diskurzusban is magyaros névsorrendben használja család- és keresztnévét. A kérdőívek eredményei alapján a hivatalos névviselés és a névhasználat általában megegyezik, eltérő esetekben a metanyelvi párral való felcserélés a jellemző.

A Nagykároly környéki sváb eredetű települések lakói esetében semmiképp sem beszélhetünk identitásváltásról, inkább az identitás megőrzéséről, illetve kiegészüléséről a kettős identitás megjelenése révén.

Irodalom

- Aldrin, Emilia 2009. The choice of first names as a social resource and act of identity among multilingual families in contemporary Sweden. In: Ahrnes, Wolfgang – Embleton, Sheila – Lapierre, André (eds.): *Names in multi-lingual, multi-cultural and multi-ethnic contact*. Toronto: York University. 86–92.
- Aldrin, Emilia 2011. *Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland förlärdar*. Uppsala: Edita Västra Aros.
- Aldrin, Emilia 2014. Choosing a Name = Choosing identity? Toward a Theoretical Framework. In: Ioan Tort i Donada – Montserrat Montagut i Montagut (eds.): *Names in Daily Life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 392–401.
- Aldrin, Emilia 2016. Names and identity. In: Hough, Carole (ed.): *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford Handbooks Online. 382–395.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199656431.013.24>
- Babbie, Earl 2008. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Hatodik, átdolgozott kiadás. Budapest: Balassi Kiadó.
- Balázs Géza 2011. Az identitás nyelvi jelei. In: Szirmai Éva – Újvári Éva (szerk.): *Az identitás szemiotikája*. Szeged: SZTE JGYPK. 12–23.
- Balla Andrea 2009. Név és identitás. Keresztnevek vizsgálata a kárpátaljai Nagydobrony községben. In: Karmacs Zoltán – Márku Anita (szerk.): *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*. Ungvár: PoliPrint. 9–13.
- Bauko János 2012. Társadalom és névhasználat. In: Simon Szabolcs – Török Tamás (szerk.): *A tudomány vonzásában. Köszöntő kötet a 70 éves Vörös Ottó tiszteletére*. Komárom: Selye János Egyetem Tanárképző Kar. 41–56.
- Bauko János 2013. A keresztnevek használata magyar–szlovák kétnyelvű környezetben. In: Bauko János – Benyovszky Krisztián (szerk.): *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. 5–27.
- Bauko János 2015. *Bevezetés a szocioonomasztikába. Oktatási segédlet*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara.
- Bindorffer Györgyi 2001. *Kettős identitás. Etnikai és nemzeti azonosságtudat Dunabogdányban*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet.
- Bindorffer Györgyi 2003. „Svábok is vagyunk, magyarok is vagyunk”. In: Ruda Gábor (szerk.): *Kisebbségi oktatás és gyermekirodalom*. Pilisvörösvár: Muravidéki Baráti Kör Kulturális Egyesület. 50–62.
- Brubaker, R. 1996. *Nationalism reframed*. Cambridge: University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511558764>
- Duchaj, Karen – Ntahirageza, Jeanine 2017. Survival by Loss of Identity: The Power of Names among Burundian Refugees in Tanzania. In: Felecan, Oliviu (ed.): *Onomastics Between Sacred and Profane. Proceedings of the Fourth International Conference on Onomastics*. Wilmington: Vernon Press. 337–345.

- Fălăuș, Anamaria – Todea, Luminița 2017. Names and identity: aboriginal canadian traditions of name-giving. In: Felecan, Oliviu (ed.): *Onomastics Between Sacred and Profane. Proceedings of the Fourth International Conference on Onomastics*. Wilmington: Vernon Press. 147–156.
<https://doi.org/10.30816/ICONN4/2017/11>
- Farkas Tamás 2007. A tulajdonnevek fordíthatóságáról és napjaink fordítási hibáiról, közzavak és tulajdonnevek példáján. *Névtani Értesítő* 29: 167–188.
- Farkas Tamás 2009. A tulajdonnevek fordításának alapkérdéseiről. *Diadal* vagy *Viktória, Eugén* vagy *Jenő? Fordítástudomány* 11/2: 22–35.
- Farkas Tamás 2015. Családnév és etnikum: utak és lehetőségek a magyar és nemzetközi alkalmazott névtani kutatásokban. In: Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan névföldrajz. A 2015. május 28–31-i alsóőri névföldrajzi tanácskozás előadásai*. Unterwart/Alsóőr–Budapest: UMIZ – Imre Samu Nyelvi Intézet. 187–211.
- Fercsik Erzsébet 2004. Személynevek megváltozott nyelvi és kulturális környezetben – a külföldön élő magyar fotográfusok névhasználatáról. *Névtani Értesítő* 26: 57–66.
- N. Fodor János 2015. Language contact effects in historical hungarian and romanian personal names. In: Felecan, Oliviu (ed.): *Name and naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics „Name and Naming”. Conventional/ Unconventional in Onomastics. Baia Mare, September 1–3, 2015*. Cluj-Napoca: Editura Mega – Editura Argonaut. 163–173.
- Fóris Ágota 2008. *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Hajdú Mihály 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Horváth Péter Iván 2008. Személynevek a szakfordításban. *Névtani Értesítő* 30: 35–40.
- Illés-Molnár Márta 2010. Névadás és névhasználat a németországi magyar szórványban. *Névtani Értesítő* 32: 59–69.
- Kellner, Douglas 1992. Constructing Postmodern Identities. In: Lash, S. – Friedman, J. (eds.): *Modernity and identity*. Oxford: Blackwell. 141–177.
- Kontra Miklós 1990. *Fejezetek a South Bend-i magyar nyelvhasználatból*. Linguistica Series A – Studia et dissertationes 5.
- Lanstyák István 2013. Kontaktushatás a tulajdonnevekben. In: Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig IV. A nyelvi kölcsönhatások és a személynevek*. Szombathely: Savaria University Press. 43–68.
- Raátz Judit 2012. A mai keresztnévadás kulturális reprezentációjának vizsgálata. In: Balázs Géza – Veszelszki Ágnes (szerk.) *Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság. 308–313.
- Rancz Teréz 2009. A névadás motivációi Felső-Háromszéken és a név súlya az identitásjelölő faktorok rendszerében. *Névtani Értesítő* 31: 17–26.
- Rancz Teréz 2011. *Identitás és nyelvhasználat Felső-Háromszéken*. Doktori disszertáció.

- Rihmer Zoltán 2008. Fordítás vagy adaptáció? A modern latin személynévhasználat problémái. In: Bölcskei Andrea – N. Császi Ildikó (szerk.): *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Budapest: A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. 450–460.
- Rus Fodor Dóra 2008. Névválasztás és névadás tordai magyar–román vegyes házasságokban. In: Bölcskei Andrea – N. Császi Ildikó (szerk.): *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Budapest: A Károli Gáspár Református Egyetem BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. 461–467.
- Slíz Mariann 2017. *Személynévvizsgálatok a középkori Magyarországról*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság. <https://doi.org/10.26546/5061134>
- Smith, A.D. 1991. *National Identity*. London: Penguin LTD.
- J. Soltész Katalin 1967. A tulajdonnevek lefordíthatósága. *Magyar Nyelvőr* 91: 280–292.
- J. Soltész Katalin 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Straszer Boglárka 2012. Ungerska förnamn. *Studia anthroponymica scandinavica* 30: 49–70.
- Szabó T. Annamária 2010. Kétnyelvűség: kétnevűség? In: Parapatics Andrea (főszerk.): *Félúton 6. A hatodik Félúton konferencia (2010) kiadványa*. Budapest: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola.
- Szabómihály Gizella 2002. A szlovákiai kisebbségek nyelvi jogai és a kisebbségi nyelvhasználat színterei, különös tekintettel a magyar közösségekre. In: Lanstyák István – Szabómihály Gizella (szerk.): *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó. 19–40.
- Szilágyi-Kósa Anikó 2013. Magyar–német nyelvi kölcsönhatások a családnév tükrében. In: Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig IV. A nyelvi kölcsönhatások és a személynevek*. Szombathely: Savaria University Press. 155–167.
- Takács Judit 2017. Név és kommunikáció. A tulajdonnevek vizsgálatának egyik lehetséges aspektusáról. In: Zimányi Árpád (szerk.): *A magyar tudomány ünnepe 2016: Tanulmányok a bölcsészettudományok köréből*. Eger: EKE Líceum Kiadó. 105–114.
- Takács Judit 2018. Személynév – etnikai sztereotípiák – előítélet. Egy vizsgálat háttere és tanulságai. *Névtani Értesítő* 40: 77–89. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2018.4>
- Vančo Ildikó 2013. Identitás és személynévhasználat. Esettanulmány. In: Bauko János – Benyovszky Krisztián (szerk.): *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara. 102–112.
- Veres Valér 2005. *Nemzeti identitás Erdélyben – szociológiai olvasatban*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

- Vermes Albert Péter 2005a. *Proper names in translation: A relevance-theoretic analysis*. Debrecen: Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója.
- Vermes Albert Péter 2005b. *Proper names in translation: A relevance-theoretic analysis*. A doktori iskolában megvédett névtani témájú doktori disszertációk. *Névtani Értesítő* 27: 311–314.
- Voigt Vilmos 2011. *Jeltudomány*. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Vonház István 1931/1997. *A szatmármegyei német telepítés*. Kolozsvár: Kiadja Merli Rudolf bubesheimi plébános.
- Vörös Ferenc 1997. Keresztnévadás – identitás. In: B. Gergely Piroska – Hajdú Mihály (szerk.): *Az V. magyar nyelv tudományi konferencia előadásai. I–II*. Budapest–Miskolc: Magyar Nyelv tudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézet. 133–138.
- Vörös Ferenc 2004. Névpolitika a Felvidéken. In: Balázs Géza (szerk.): *A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője I*. Budapest: MTA Társadalomkutató Központ. 367–381.
- Vörös Ferenc 2005. Hely- és személynévi neologizmusok a Felvidéken Trianon után. *Névtani Értesítő* 27: 197–213.
- Vörös Ferenc 2007a. Adalékok a kétnyelvűség névtanához. In: Bárczi Zsófia – Vančo Ildikó (szerk.): *Nyelv – irodalom – társadalom*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. 145–159.
- Vörös Ferenc 2007b. Névfordítás és névváltogatás kétnyelvű környezetben. In: Hoffmann István – Juhász Dezső (szerk.): *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói*. Debrecen–Budapest: Nemzetközi Magyar sajtó tudományi Társaság. 185–199.
- Zelliger Erzsébet 2007. Névadás és identitás. *Névtani Értesítő* 29: 227–233.

Summary

First name as a sign of identity in a minority environment

Names can serve identity-marking in various ways among the community in the Nagykaroly region. Results of the survey suggest that the origin (linguistic character) of a name is more important than its translatability to Romanian and the corresponding origin of given name and surname.

The importance of various components among Hungarian and Swabian/German identity criteria differs from one component to another. The most important elements of Hungarian identity are self-identification and the Hungarian native language, followed by criteria concerning cultural-national belonging. Self-identification and ethnic pride are core values of Swabian identity, along with criteria regarding origin. Given names and surnames are lesser means of identity-marking.

According to the analysis of the name order, and exploring the differences between official and everyday name use, the dominance of Hungarian form

and order is an observable trend in daily name usage; most informant use the Hungarian name order (given name followed by surname) even in Romanian conversations. Surveys show that most of the time official name use follows everyday name use; the rate of discrepancies is only about 13%. In these cases, the original name is usually replaced by a cognate from the official language.

Swabian communities near Nagykároly are far from undergoing a shift in identity; the emergence of dual ethnic identity is a more appropriate way of describing the phenomenon.